

Spreeuwen in de winter beter af dan in de broedtijd?

Eind december gaan weer veel vogelaars op pad voor het Punt-Transect-Tellingenproject (PTT). Hiermee worden veranderingen in aantallen en verspreiding van veel wintervogels gevolgd. Dankzij hun noeste arbeid kunnen we beschikken over een solide reeks winteraantallen van een 'gewone' vogel als de Spreeuw. Veel dank voor deze inzet!

Pieken en dalen in winteraantallen

De Spreeuw neemt, zoals bekend, als broedvogel af. De index van het Broedvogel Monitoring Project (BMP) laat afnemende aantallen zien sinds begin jaren negentig. De huidige stand bedraagt ongeveer de helft van die aan het begin van de telreeks (figuur 1). Merkwaardig genoeg doet de PTT-reeks niet echt mee. Deze toont over de hele reeks hoge pieken en diepe dalen, met alleen in het laatste decennium iets wat op een daling lijkt.

Om te zien of er in de onderzoeksperiode grote veranderingen in verspreiding zijn opgetreden, worden in figuur 2 de gemiddeld per punt getelde aantallen in Hoog- en Laag-Nederland weergegeven. Hoog-Nederland wordt globaal gevormd door de zandgronden in het oosten, Laag-Nederland door de veen- en kleigebieden in het westen en het rivierengebied. Bij veel soorten, waaronder verschillende meeuwen en kraaien, verschilt de trend tussen Hoog- en Laag-Nederland. Dat is ook niet zo vreemd gezien bijvoorbeeld de geologische en landschappelijke verschillen, en veranderingen daarin. Niet bij de Spreeuw dus; het enige verschil is, dat de getelde aantallen in Laag-Nederland bijna altijd iets hoger waren dan in Hoog-Nederland.

Grote groepen bepalen het beeld

Hoewel de landelijke winteraantallen geen duidelijke trend vertonen, blijkt dat wel het geval op subtieler niveau. Kijkend naar het aantal Spreeuwen per telpunt, als maat voor de groepsgrootte, is gedurende de onderzoeksperiode sprake van structurele veranderingen. Het aandeel van de punten waarop geen Spreeuwen werden waargenomen, is namelijk toegenomen (figuur 3). Het aandeel punten waarop kleine aantallen zijn gezien (25 of minder), is afgenomen. In het aandeel punten met grotere groepen Spreeuwen (>25) is echter geen verandering gekomen. Hierin zijn de pieken en dalen te zien die ook zichtbaar zijn in de trend als geheel (figuur 1). Dat er in de wintertrend van de Spreeuw als geheel nauwelijks een afname is te ontdekken, komt dus vooral door het grillige voorkomen van grote groepen.

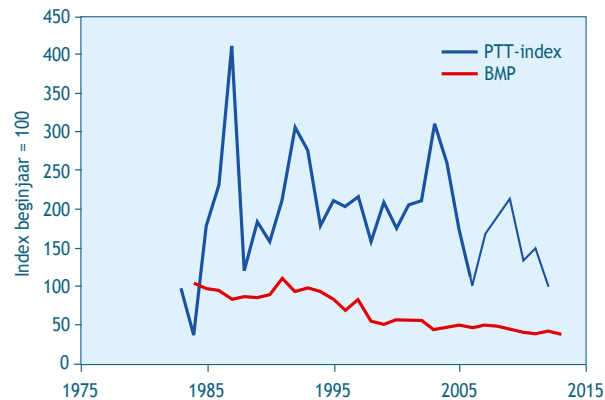
Effecten van koud en zacht winterweer

De PTT-index vertoont geen relatie met de temperatuur in december, maar ook hier wordt een patroon zichtbaar wanneer de verdeling in grotere en kleinere groepen wordt gemaakt. Dan is te zien dat tijdens warmere decembermaanden, grote groepen een forser aandeel uitmaken van het totaal dan in koude decembermaanden (figuur 4).

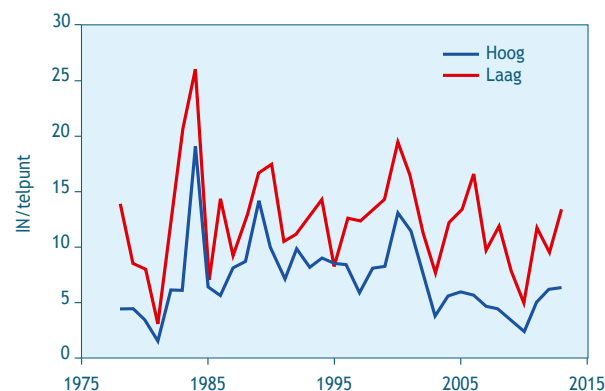
Zou het kunnen dat de vogels die in kleinere groepen worden waargenomen, lokale broedvogels zijn? De waargenomen trend van deze categorie (figuur 3) toont immers veel overeenkomst met de BMP-trend in figuur 1, terwijl de uitschieters van de PTT-trend in figuur 1 veelal worden veroorzaakt door de vogels die in grotere groepen verblijven. Zulke vogels komen wellicht van elders en verkassen bij kouder weer misschien vaker naar zuidelijker of westelijker oorden dan broedvogels, die geneigd zijn bij ons te blijven hangen. Andere redenen zijn echter niet uit te sluiten. Wat verhelderend zou zijn, is een nieuwe analyse van ringmeldingen. Onze kennis omtrent details in het trekgedrag van in ons land overwinterende Spreeuwen dateert immers grotendeels van publicaties die al meer dan een kwart eeuw oud zijn. Een periode waarin veel veranderde: in landschappen, klimaat en misschien ook wel trekgedrag van Spreeuwen.

> sovon.nl/nl/PTT

● Willem van Manen

Figuur 1. BMP-broedvogelindex en PTT-winterindex, beide berekend met TRIM.

Figuur 2. Gemiddeld aantal Spreeuwen per PTT-telpunt in Hoog- en Laag-Nederland.